

ISLAK CEVİZ YAPRAĞI KOKUYORMUŞ DENİZ

Ayşe Ünüvar

■ Bu sabah geçtim o evin önünden. Kasımpatılara rüzgâr değmiş, biraz da yağmur vurmuş olmalı ki yana yıkıklardı. Mılığı yıkık derdi babaannem görseydi. Bir anlamda morali bozuk, çehresi düşmüş anlamı taşır bu laf bizim buralarda. Çehresi düşüktü en son gördüğümde de Münire'nin. Münire okul arkadaşım. Ortaokulu üçe kadar okuduk okumadık. Kaçtı gitti Münire. Oysa dersleri iyi, kafası yerden kalkmaz bir kızdı. Evleri... Bu sabah önünden geçtiğim evde oturlardı işte. Okul kapısı ile karşı karşıya olduğundan 10 dakikalık teneffüste bile onların evine kaçır, yatalak dedesinin elini öperdik. Küçük bir bahçe vardı evin arkasında. Kışın kış çiçeği, yazın yaz çiçeği olurdu. Annesi çok maharetli kadındı. Öğle araları her gün Münire ile beraber bizi de yemeğe çağırır; kuzine sobasına patates, son kalan patlıcan biberleri atar; "Yazın sonu güz bereketi kızlar bunlar." derdi. Bağ bahçenin sonuna yetişende ayrı bir lezzet olur. Buncağızlara bu tadı veren güz kırağıdır. Kasımda böğrüne kırağı düşen sebze meyve tadından yenmez. En güzel tadı da kabağa bırakır kırağı. "Güz kabağı" der, pazara inen yaşlı dedeler bile, hanımları evden tembüh eder çünkü "Aman ha kırağı yemiş olsun kabaklar!". İşte bu kabağa bir damla su dökmeye bile lüzum olmaz pişerken. Bir sulanır bir sulanır bu kabak, sormayın gitsin. O su da şifa var, der büyükler. Ondan sebep marazlı doğan çocuklara bal yerine yedirilir bu meretin suyu, ekme basıp basıp. Hatta toplanıp saklanır çatılarda, köşk altlarında. Kalanı gideni mala melale atın yesin derler, hemen ardından da "Aman gebe mal yemesin ha! Buzalamaz vallahi de ativerir yavruyu..." "Bu yavru atma da ne demek Vesile teyze?" diye sorar dururduk. Yufka ekmeğin içine dürdüğüümüz patlıcan, patates közlemelerinin

üstüne, sobanın fırınında öldürülmüş kırmızıbiberleri evsirken. Utanır sıkılır, yufkanın içindeki al mor bibere benzerdi yüzü Vesile teyzenin anlatırken. Sonra da “Anam bu yeni nesil de her bir şeyi bilmek ister; ayıp ne büyük ne bilmez.” derdi göz ucuyla sobanın yanı başında, aynalı karyolada yatan kayınpederine bakarak. Adam titrek ellerini havaya kaldırarak “Hay gelin! Sıkılacak ne var! Gebe mal; aynı gebe kadın gibi sıcak yer ister, huzur ister, saygı ister. Kabak bu güz kırağını doyasıya çeker içine, dalından koparıldığında bile bu suyu hıfzeder bedeninde; hava da soğuyuverince salar suyunu kabak, sonra da buz kesilir bedenindeki su. Düşün bakalım neden bir damla su dökülmez kabağa, işte bu sebepten ama insanoğlunun kimisi mal kısmına el muamelesi güder. Varır önüne ne varsa döker. Çürük çarık, sıcak soğuk demez. Öyle ya mal gebe, yedi mi buz gibi güz kabağını atıverir yavruyu yazık. İyi bilen yedirmez ne kabağı ne peliti ne lahanayı soğuk soğuk...”. “Yorma kendini baba.” diye fısıldar daha da utanarak Vesile teyze. Sonra bize döner ve “Hadi geç kalmayın, üzerine çay vereceğim size.” der bir de konuyu değiştireceğim hevesiyle... Sonra dalar gider, rengârenk onbiray çiçeklerinin açtığı camdan okula doğru... “Okuyun kızlar.” der. “Okuyun eliniz ekmek tutsun. Ekmek tutan eli kimsenin tutmasına ihtiyaç duymazsınız. Bakın bana on beşinde kaçtım geldim Cahit amcanıza. Niye? Babamdan istese vermeyecek miydi? Verirdi elbet ama önce oku kızım, derdi. Okumak; bin kör kuyuyu suya kavuşturmak, bin köre güneşi göstermek gibidir. Ne yaptık? Dinlemedik, kaçtık gittik biz. Düğün dernek, bir sevinç bin üzüntü çekermiş meğer bilmedik. Ölüverdi Cahit amcanız. Kaldım mı el elde, el başta. İyi ki kaynanam, kaynatam vardı da el eline bakmadık. Yine de eski aklım olsa okur öyle varırdım Cahit’e. Fena mı bak kapı komşum okullarda soba yakar, parası ile iki oğlanı da okutur. Ben de Allah izin verirse bu iki kızı okutmak, kazançlarını yediklerini görmek isterim. Kayınpederin emekli aylığı evin suyuna, elektriğine anca yetiyor. Babadan kalma bağı bahçeyi ekip pazar yerinde satıyorum her perşembe. Ne var, ayıp mı? El emeğim. Didinip deşirip sebze, meyve, ne bittiyse koyuyorum tezgâha. Hatta çiçeklidir benim tezgâhım. Öyle ya, gördünüz ya siz evvelki hafta. Münire ile beraber geldiydiniz pazar yerine, öğretmen tebeşir parası mı istemiş mi neymiş? Unutmuş bizim kız. Her zaman böyle aklı hep başka yerde ama gençlik hamdır elleme dur bakalım diyor, dedesi. O gün de vardı tezgâhta onbiraylar, gelindamatlar, yer karanfilleri, hüsnüyusuflar, kasımpatıları... Güler pazarcı kısmı, ‘eski köye yeni âdettir bu bacım’ diye ama alan var. Kimisi anasının kaybettiği kökü benim tezgâhta arar kimisi anasından, kaynanasından kalma eski çiçekleri yeni aldığı bağ bahçede yeniden diriltmek, hatırlamak ister. Hele ‘kasımpatılarını bir demet ediver de öyle götüreyim ablam’ diyen bir müşterim var ki her haf-

ta perşembe günü gelir, hangi çiçek varsa ondan alır karısına. Güzün hep kasımpatı ister ama. Çok varmış geldikleri şehirde. Özlemini giderirmiş karısı. Biraz şey ederim içimden ama olsun iyi müşterim ne de olsa. Allah'ım derim benim kızlarıma da böyle er ver, yaşları başları geldiğinde. Öyle değil mi, kıymet bilen er buldun mu yerinmezsin kimse yanında. Ben yerindim mi? Asla! Rahmetli hiç üzmedi, incitmedi ama erkenden koydu gitti beni. Kaynanam, kaynatam sağ olsunlar. Biri yatalak kaldı, biri romantizmalarından iş etmez oldu ama elleri üzerimde, gölgeleri yeter. Bir kadın başında mutlak bir gölge olmalı... Okumanıza bakın siz. Derslerinize iyi çalışın. Elbet okuyup işiniz, gücünüz olduğunda size gölge olacak bir herif çıkacak karşınıza. O da size çiçek alacak belki bir pazarıcı kadından. Kasımpatı hem de...". "Ben kasımpatı istemem." demişti o gün Münire. "Niye?" diye soran annesine, "Kasımpatı mı kaldı bu devirde? Bu devirde gül veriliyor sevgiliye." dediğinde yine kızarıp bozaran annesi kaynatasına bakmış ve ürkeğe "Sus kız! Dedenin yanında..." diyerek ayağa kalkıp mutfağa çıkmıştı. Ne yapacağımızı bilemez hâlde birbirimize bakarken holden seslenmiş, "Hadi geç kalmayın." demiş, bizi bahçe kapısına kadar uğurlarken im işaret birkaç şey sormak istemiş, bizse hiçbir şey anlamamış, bakakalmıştık... Ayıp ettiğini düşünüp belki de ondan demişti: "Kızlar, bakın hep güz kabağından bahsettik ya, şu yaprakları karıştırın bakalım ceviz bulacak mısınız?". Çocukça bir sevinç almış içimizi deşeledikçe deşelemiş, kimin kaç ceviz bulduğunu sayarken ev ekonomisi dersine geç kalmış, yaşlı ama en anlayışlı hocamızdan önce özür dileyip sonra cevizleri tüm sınıfla paylaşmıştık. İşte o günden kalan unutmadığım şeyler hep aklımda kaldı. Ceviz yaprakları da kırağı yiyince bir başka kokuyordu. Belki de kimse bunun farkına varmamıştı. Yıllardır hep o hoş koku aklımda. Derin, buğumsu, yeşilimsi bir koku diye tanımlasam hayal edemeyeceksiniz biliyorum. Onun için sizin de bileceğiniz şekilde o kokuyu anlatmak derdine düştüm. Nasıl anlatayım, taze fındık ile limon yaprağı arasında bir koku. Bilmediğimiz hayalimsi bir çiçek sanki kokan, ne kasımpatı ne hüsnüyusuf ne de yer karanfili. Gül hiç değil. Bildiğimiz hiçbir çiçeğe benzemiyor bu koku ama ayaklarınız güz sarısına karışan yapraklara basmayınca o kokuyu zaten duyamıyorsunuz. Öyle ya hissetmek için içinden geçmek gerek kimi şeylerin. Susup belleğimde öylece kalsın bu koku. O güne dair bir başka şey: Bahçenin her yanını kaplamış, dalları yağmurda yere sarkmış, sarı, beyaz, vişneçürüğü ve pembe kasımpatılarıydı. İşte bunları derleyip pazara götürüyordu Vesile teyze ve sattıklarıyla kızlarına okul harçlığı veriyordu. O harçlık yetmemiş olmalıydı ki Münire, hemen ertesi gün ortadan kaybolmuş. Günlerce aranmış. Kimse izine tozuna rastlamamıştı. Elbette bir şeyler bildiğimizi düşünen Vesile teyzenin bizim kapıyı çaldığı o günü de

hiç unutamadım. Beni bu sabah, bu evin önüne getiren zaman hiçbir şeyi unutturmamıştı demek.

Elleri titriyordu kadının. Yenmiş tırnak uçlarında belli belirsiz kınalar kalmış, avuç içlerinin patlak derisi nasır bağlamıştı. Annem; “Kızım, Allah aşkına ne biliyorsan söyle!” dedi. Kadın ağlamaya başlayınca annem ona sarılıp içeri buyur etti. Girmedik kadın. Kaynatası, iki gün daha yaşamış; gelinini gölgesiz, bir başına koyup gitmişti. “Elsiz, yurtsuzum bacım.” dedi anneme. “Nereye gider? Kime gider? Neden gider? Neyi eksik ettim bacım? Çiçek sattım onları okutmak için. Ersiz demesinler diye er oldum; ektim, diktim; başları öne eğilmesin diye sizinkiler ne yediye yedirdim, ne giydilerse giydirdim...”. “Ağlama, bir çocukluk etmiş demek!” dedi annem. Bana baktı sonra, “Kimi tanır, kiminle gezer, deyiver annem.” dedi. Sustum. Sustukça ağladı kadın. Kadın ağladıkça, annem sinirlenip soru yağmuruna tuttu beni. Ne sordularsa bildiklerime cevap verdim ama bir işe yaramadı. Sonunda yemin ettim. Ben hiçbir şey bilmiyordum. Demek biz arkadaş değildik Münire'nin. Bilmeyi boş ver, hiçbir şey fark etmemiştik bile. Annesi diğer kızların evine de gitmiş. Onlardan da aynı cevapları almış. Bizim bir şey bilmediğimizi anlayınca “Adı Uğur'muş.” dedi. “Adı batsın. Memleketine alıp gidesiymiş. Bir gören olmuş yol başında. Dayısı varıp oğlanın ustasına sordu, Münire'nin kaybolduğu günden beri o da dükkâna uğramamış. Abim ağlayıp söyleyince adamcağız çırağının birkaç arkadaşına sorup soruşturup ‘Abi, pazarcının kızını bir güle kandırıp alıp gitti memleketine.’ demişler...”. Pazarcının kızı Münire, çiçekçinin çırağıyla kaçmış velhasıl. Çiçekçi, okulun hemen yanı başında. Sahibi kim, çırağı kim, hiç bilmem? Bilmeyeceğim de... Kadının ağlayışı; gül rengi, kasımpatı kokusu ve ıslak ceviz yaprağı kokusu birbirine karıştığı o günden sonra hiç görmedim Vesile teyzeyi. Bir daha hiç gelmemiş Münire. Ne aramış ne mektup yazmış. Ne evlendiğini ne nikâhının kıyıldığını duyan olmuş. Gelinlik bile giydiremediler demek, diye diye çiçeklerini sattığı her müşteriye ağlar olmuş pazarcı kadın ama bir daha asla kasımpatılarını satmamış. O evin, Münirelerin evinin, adı “kasımpatılı ev” olarak anılır olmuş. Bütün evler yıkılıp apartman olunca müteahhitler de gözünü bu çiçekli eve dikmişler ama hatırası var diyerek kasımpatı kokularına kıyamamış Pazarcı Vesile teyze. “Eski zaman çiçeği değil onlar, kokusu hep yeni benim için.” dediği bir günmüş Vesile teyzenin. Gazeteler bir genç kadının, Karadeniz'in kapkara suyuna doğru yürüyüp gittiğini ve güz rüzgârlarının azdırdığı denizde kaybolduğunu yazmışlar. Deniz bir başka kokuyormuş o gün; taze fındık ile limon yaprağı gibi, uzaklardan gelen ıslak ceviz yaprağı gibi. Kadın demiş bilenler, tanıdığı eski bir kokuya yürüdü bilerek ama bilmeden.